

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4
ชื่อนักศึกษา	พระมหาวิรัช วัชระศิริ
รหัสประจำตัว	53B73330103
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์ อาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 และ 3) เสนอตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 การวิจัยนี้เป็นแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดย (1) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 40 ราย ซึ่งเลือกจากพระสังฆาธิการและผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาที่เป็นประชาชนจังหวัดละ 10 ราย ประกอบด้วยนครสวรรค์ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และกำแพงเพชร รวม 40 ราย (2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้เข้าร่วมเลือกจากพระสังฆาธิการและผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาที่เป็นประชาชน จังหวัดละ 15 ราย ของจังหวัดข้างต้น รวม 60 ราย (3) การสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบและประเมินตัวแบบโดยผู้เชี่ยวชาญทางศาสนา 20 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอุปมาวิเคราะห์และการตีความ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการโดยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 ราย จากประชากรเป้าหมาย 2,800 ท่าน ประกอบด้วยพระสังฆาธิการ 200 ท่าน ครูอาจารย์ 100 ท่าน และประชาชน 50 ท่าน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา โดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ที่ค่าความเชื่อมั่น 0.85 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ซึ่งเป็นงานหรือพันธกิจ 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.04, S.D. = 0.55$) เมื่อพิจารณาตามรายด้านและเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{X} = 3.23, S.D. = 0.52$) ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 3.12, S.D. = 0.51$) ด้านการศึกษา ($\bar{X} = 3.12, S.D. = 0.56$) ด้านการสาธารณสุข ($\bar{X} = 3.04, S.D. = 0.46$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = 2.91, S.D. = 0.53$) และด้านการเผยแผ่ศาสนา ($\bar{X} = 2.83, S.D. = 0.51$) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ขาดตัวแบบที่ชัดเจนและการบริหารเชิงระบบยังไม่มีประสิทธิภาพ

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 เรียงตามค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยบางส่วน (1) ปัจจัยนโยบายการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ($\beta = 0.35$) ได้แก่ ตัวแปรบทบัญญัติว่าด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายที่เป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และระเบียบ คำสั่งต่างๆ (2) ปัจจัยการบริหารคณะสงฆ์ ภาค 4 ($\beta = 0.28$) ประกอบด้วย ตัวแปรอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ได้แก่ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ ตัวแปรโครงสร้างตามลำดับชั้นของพระสังฆาธิการซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ โดยทั้งสองปัจจัยสามารถอธิบายการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ได้ร้อยละ 70.56 ($R^2 = 0.7056$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ รวมถึงการตรวจสอบและประเมินตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ใน เขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 โดยผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาจากการสนทนากลุ่ม 20 ราย ดังนี้ (1) การบริหาร ทุกระดับตั้งแต่ส่วนกลาง คือ มหาเถรสมาคม และพระสังฆาธิการ จนถึงเจ้าอาวาสที่ปกครองดูแลวัด ต้องตั้งอยู่บนหลักการธรรมาธิปไตยและใช้พุทธวิธีเป็นวิถีทางในการปฏิบัติ (2) การสร้างภาคีเครือข่าย ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ที่เรียกว่า บวร อย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนอย่างแท้จริง (3) กำหนดทิศทางใหม่โดยมุ่งให้ศาสนาเป็นที่พึ่งของประชาชนในชุมชนและศาสนาเป็นเครื่องมือในการ รับผิดชอบสังคม (4) กระบวนการบริหารคณะสงฆ์ที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุงานหรือพันธกิจ 6 ด้าน ต้อง ใช้การบริหารเชิงระบบ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การนำ (Leading) การปฏิบัติ (Action) การสื่อสาร (Communication) และการประเมินผล (Evaluation) หรือ PLACE และ (5) ตัวแบบการ บริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ดังนี้: ธรรมาธิปไตย (เครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน; บวร) + PLACE = ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์

Thesis Title   A Model of the Sangha Administration in Region 4 of the Sangha
Administrative Area
Student   Phramaha Wirat Wasasiri
Student ID   53B73330103
Degree   Doctor of Public Administration
Field of Study   Public Administration
Thesis Advisor   Professor Dr.Chamnong Adivadhanasit
Thesis Co-Advisors   Assistant Professor Dr. Sa-ard Bancherdrit
Dr.Boonrueng Sriharun

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the results of the sangha administration in the region 4 of the sangha administrative area, 2) study the factors affecting the sangha administration in the region 4 of the sangha administrative area, and 3) propose a model of the sangha administration in region 4 of the sangha administrative area. Mixed research methods were used in this study, combining qualitative and quantitative approaches. The qualitative research was done using 1) in-depth interviews of 40 key informants who were ecclesiastical officials and religious experts in 4 provinces namely Nakhon Sawan, Phetchabun, Kamphaeng Phet and Phichit, 2) a workshop of 60 participants from 4 provinces, held 4 times and 3) a focus group discussions with 20 participants. The data were analyzed by content interpretation. The quantitative research was done using a sample of 350 respondents from the population of 2,800 persons which consisted of 200 ecclesiastical officials, 100 teachers of the Phra Pariyattidhamma school and 50 people who were experts in religion. The sample was selected by stratified random sampling and simple random sampling. The tool for data collection was a 4-level rating scale questionnaire with a reliability of 0.85. The statistics for the data analysis were percentage, average, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research results were as follows:

1) The results of the sangha administration in the region 4 of the sangha administrative area were, overall, at a high level ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.55). When ranked from high to low, the mean were the aspect of public utilities ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.52), the aspect of administration ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.51), the aspect of religious education ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.56), the aspect of public welfare ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.46), the aspect of education welfare ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.53) and the aspect of Buddhism propagation ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.51). The in-depth interviews revealed that the sangha

administration in the region 4 of the sangha administrative area lacked a clear model and had inefficient systematic administration.

2) The factors affecting the sangha administration in the region 4 of the sangha administrative area and ranked from the partial regression coefficient consisted of (1) the factor of sangha administration policy in the sangha administrative area, region 4 ($\beta = 0.35$) namely the Dharmm Vinaya; norm discipline, Sangha administration act and rules and regulations (2) the factor of sangha administration in the region 4 of the sangha administrative area ($\beta = 0.28$) was composed of the variables of the authority of the Mahathera Council, or the Sangha Supreme Council namely the executive power, the legislative power and the judicial power, and the factor of hierarchical structure of the ecclesiastical officials who governed the monks. These two factors explained 70.56 percent ($R^2 = 0.7056$) of the sangha administration in the region 4 of the sangha administrative area at a statistical significance level of 0.05.

3) The proposed appropriate model of the sangha administration in the region 4 of the sangha administrative area 4 which was summarized using the results of the qualitative and quantitative research and evaluated by the 20 experts from the focus group discussion comprised (1) all levels of the sangha administration, from the Mahathera Council and ecclesiastical officials to the abbots who govern the temples, must rely heavily on Dhammocracy principles or Buddhist ways for their administrative functions, (2) the creation of operatives between the critical networks of homes, temples and schools (H-T-S) to ensure stability, prosperity and sustainability, (3) temples as prototypes of community development, learning places and locations for genuine religious rituals and practices (4) appropriate process of the sangha administration in order to ensure the attainment of 6 missions should use a systematic administration called PLACE: as P = Planning, L = Leading, A = Action, C = Communication and E = Evaluation and (5) the appropriate model of the sangha administration in the region 4 of the sangha administrative area based on: Dhammocracy principles (homes, temples and schools network; H-T-S) + PLACE = Sangha Administration Model.